

Список літератури:

1. Проект Комплексної програми розвитку фінансового ринку України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nssmc.gov.ua/fund/development/cprog/>.
2. Річний звіт НБУ за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764>.
3. Жовтанецька Я.В. Механізм антикризового управління діяльністю банків / Жовтанецька Я.В. // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2015. – Випуск № 6. – С. 187-192.
4. Любунь О.С., Раєвський К.Є. Банківський нагляд. – К. : ЦНЛ, 2005. – 416 с.
5. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : затверджена постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Серпенінова Ю.С. Розвиток державного регулювання ліквідності банків / Серпенінова Ю.С. // Вісник СНАУ. Серія «Економіка і менеджмент». – 2009. – № 8(37). – С. 110-113.

Сас Х. И.

Университет банковского дела

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АНТИКРИЗИСНОМУ РЕГУЛИРОВАНИЮ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ УКРАИНЫ

Резюме

В период экономической нестабильности актуальность приобретают вопросы антикризисного управления, в частности: место правительства, центрального банка в сотрудничестве с банком для эффективного существования. В статье проанализировано влияние государства на деятельность банковского учреждения в период кризиса. Рассмотрены различные виды государственного антикризисного регулирования. Проанализирована роль антикризисной деятельности извне.

Ключевые слова: антикризисное регулирование, денежно-кредитная политика, банковский надзор, риск, кризис.

Sas H. I.

Banking University

THEORETICAL APPROACHES TO CRISIS REGULATION IN COMMERCIAL BANKS OF UKRAINE

Summary

Questions of crisis management are extremely important. Principal is the cooperation between the government and banks. In the article author analyzed influence of government and National bank of Ukraine on banking institutions in crisis. The author also emphasizes the various types of government crisis management.

Keywords: crisis management, monetary policy, banking supervision, risk, crisis.

УДК 336.201

Ткачик Л. П.

Ткач І. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА ТА КРИТЕРІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті розкрито сутність податкового навантаження на суб'єкти господарювання в Україні. Проведено аналіз та порівняння аналогічних показників країн – членів Європейського Союзу та сусідніх з Україною держав. Крім того, проведена критична оцінка результатів порівняльного аналізу. На основі даних, отриманих під час роботи, запропоновано деякі напрями змін, що необхідні для підвищення ефективності податкового навантаження.

Ключові слова: податкове навантаження, податкова система, податковий тягар, податкові надходження, оптимізація, податкова реформа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеристика сучасних умов господарювання полягає у високому рівні глобалізаційних та інтеграційних процесів, відбувається постійне зростання рівня відкритості економік різних країн. Ці процеси ще раз підтверджують необхідність ефективної організації податкової системи, яка б характеризувалася високою конкурентоспроможністю та сприяла формуванню позитивного іміджу країни у світовому економічному просторі. Фіскальний вплив податкової системи на економіку

країни можна оцінити за допомогою показника податкового навантаження. Аналіз цього показника дасть змогу провести податкові реформи, виявити сфери надлишкового податкового тиску та знайти оптимальний рівень податкового навантаження, який дасть змогу задовольнити потреби соціально-економічного розвитку.

Науково-прагматичну проблематику з питань податкового навантаження висвітлено у працях таких українських науковців, як: В. Андрущенко, В. Валігура, О. Данілов, Л. Демиденко, Т. Єфименко,

Ю. Іванов, С. Корецька, А. Крисоватий, І. Луніна, І. Лютій, В. Мельник, В. Опарін, Н. Прокопенко, А. Соколовська, В. Суторміна, О. Тимченко, В. Федосов, Н. Фролова, Н. Ярова та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі розвитку для України велике значення має вирішення питання регулювання та оптимізації податкового навантаження, адже цей показник є основним критерієм ефективності системи оподаткування країни. Надмірне податкове навантаження сприяє зростанню тінізації економіки, зниженню економічної активності, відтоку капіталу за кордон, уповільненню зростання валового внутрішнього продукту. А при недостатньому рівні податкового навантаження державний бюджет недоотримає необхідні кошти, відповідно, державний апарат не зможе виконувати покладені на нього функції.

Мета статті полягає у визначенні і порівнянні податкового навантаження в Україні та інших країнах світу та розробці рекомендацій для досягнення оптимального рівня податкового навантаження.

Виклад основного матеріалу. Ефективність функціонування податкової системи держави, реалізація її фіскальної та регулюючої функції повною мірою, безумовно, залежать від оптимального податкового навантаження, яке є важливим фіскальним показником, що характеризує сукупний вплив податків на економіку країни загалом чи на окремих суб'єктів господарювання, тобто фактично є показником ефективності податкової політики, який впливає на наповнення бюджетів різних рівнів, рівень податкових надходжень у структурі ВВП і, відповідно, частку ВВП на душу населення [1, с. 26].

В економічній літературі підходи до визначення поняття «податкове навантаження» різняться за суттю. В одних виданнях увага акцентується на його кількісній характеристиці, в інших подано його якісну характеристику, розкриваючи його сутність [2, с. 285]. Досить часто дане поняття ототожнюється з терміном «податковий тягар».

У таблиці 1, яка складена на основі аналізу думок та визначень, що знайшли відображення у публікаціях низки авторів, наведено підходи до визначення поняття «податкове навантаження».

Варто зазначити, що податкове навантаження пов'язують з ефектом від впливу податків на економіку країни загалом або на фінансовий стан підприємства зокрема. Деякі науковці враховують не лише вплив податків на економіку та на окремих платників, а й взаємозв'язок рівня податків з економічними обмеженнями для платників (підприємств), що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання. На думку О.С. Червінської, економічний зміст податкового навантаження можна було б визначити як частку підприємницького доходу, яка вилучається державою у суб'єкта підприємництва через систему податків та зборів до бюджетів різного рівня, або, іншими словами, ступінь впливу системи оподаткування на результати діяльності суб'єктів господарювання. Підходи даного визначення не враховують інших платників податків [3, с. 307].

Отже, аналіз вищезгаданих дефініцій податкового навантаження свідчить, що нині немає загальноприйнятого і погодженого визначення.

Узагальнюючи різні трактування даного поняття, податкове навантаження на підприємства можна визначити як показник, який характеризує зв'язок між фінансовими станом підприємства та економічним розвитком країни, що спричинений розмірами та кількістю податкових платежів, тобто на яку суму коштів підприємство втрачає можливості для розвитку своєї діяльності (втрачені можливості на придбання нового обладнання, нових технологій через сплату податкових платежів), на таку ж суму перед собою відкриває нові можливості економіка країни (нові соціальні програми, підвищення рівня життя). При цьому варто пам'ятати, що рівень податкового навантаження повинен бути збалансованим, тобто враховувати інтереси як підприємства, так і економіки країни. Проаналізувавши дані соціально-економічного навантаження на підприємства України, варто визнати, що останнім часом спостерігається зменшення податкового навантаження, різкий спад відбувся після 2011 року (з 36,8% у 2011 до 28,5% у 2014 році) (табл. 2).

Аналіз літературних джерел свідчить, що рівень податкового навантаження в країні обумовлює рівень підприємницької активності і ступінь рентабельності діяльності [6, с. 39].

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «податкове навантаження (тягар)»

№	Автор	Визначення
1.	Ю.М. Кушнірчук	Податкове навантаження є важливим фіскальним показником, що характеризує сукупний вплив податків на економіку країни загалом чи на окремих суб'єктів господарювання, тобто фактично є показником ефективності бюджетно-податкової політики.
2.	М.А. Новіков	Податкове навантаження – це міра впливу податкових платежів на фінансовий стан підприємства.
3.	Фінансово-кредитний економічний словник	Податкове навантаження як економічна категорія являє собою узагальнену характеристику податкової системи країни, вказуючи на вплив податків на окремого платника або народне господарство в цілому, а також на кількісну оцінку такого впливу.
5.	Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, О.Б. Стародубцева	Податковий тягар – це: міра, ступінь, рівень економічних обмежень, створених відрахуванням коштів на сплату податків, відволіканням їх від інших можливих напрямів використання; у широкому розумінні слова це тягар, який накладається будь-яким платежем.
6.	А.М. Соколовська, І.А. Майбуров	Податкове навантаження (тягар) – це ефекти впливу податків на економіку в цілому та на окремих її платників, пов'язані з економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання.
7.	Оксфордський тлумачний словник	Податкове навантаження – це сума податків, сплачених фізичною особою або організацією. Підкреслюється те, що податкове навантаження внаслідок можливості перекладання податків може не збігатися з номінальною сумою сплачених податків.
8.	Фінансовий словник	Податкове навантаження – це питома вага усіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величині валового доходу платника податків.

Фахівцями Центру міжнародних і порівняльних досліджень граничний рівень податкового навантаження оцінюється в 40%. Вважається, що перевищення цього показника може призвести до зниження інвестиційної активності у виробничій сфері.

Порівняно з розвиненими країнами світу рівень податкового навантаження українських підприємств не є достатньо високим. У країнах Євросоюзу він складає в середньому близько 40% ВВП, хоча і розподіляється вкрай нерівномірно: на шведських платників податків велике податкове навантаження – 51,2% ВВП, а найнижчий податковий тиск в Литві (28,7%), Латвії (29,1%) та Словаччині (30,6%). У США та Японії рівень податкової навантаження становить приблизно 30% ВВП [7].

На рисунку 1 зображено порівняння загального податкового навантаження в Україні та розвинених країнах світу – ЄС, США та Японії у 2014 р.

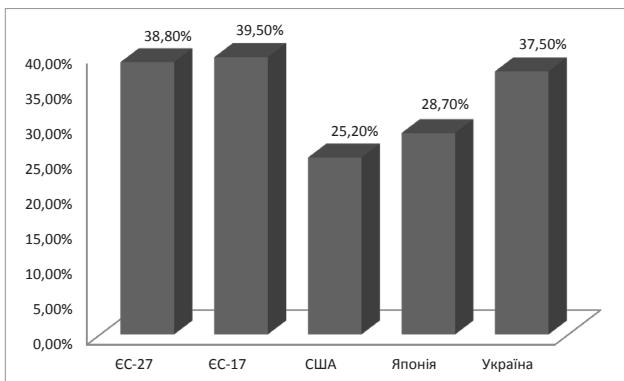

Рис. 1. Податкове навантаження на економіку в розвинених країнах світу та Україні у 2014 р.

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Як видно з рисунка 1, загальний рівень оподаткування у 2014 р. в Україні (37,5%) та середній у країнах ЄС (38,8%) перебувають практично на одному рівні.

Якщо проводити аналіз у розрізі окремих європейських країн, то Україна за цим показником перебуває в одній групі з такими новими членами ЄС, як Словенія (37,4%) та Угорщина (38,9%), а також представниками ЄС-17 – Німеччиною (37,6%), Нідерландами (38,9%), Великою Британією (35,2%). Значно вищий рівень демонструють скандинавські країни – Данія (48,0%) і Швеція (44,0%), а також західноєвропейські – Італія (44,4%) та Франція (45,3%). Разом з тим рівень загального податкового навантаження у низці високорозвинених країн, таких як США (25,2%), Японія (28,7%), Швейцарія (28,2%), за останні

десятиріччя перебував під позначкою у 30%. Зазвичай високий рівень оподаткування корелюється із високим рівнем соціального забезпечення та розвитку державного сектору.

Дослідження Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації, викладені у доповіді «Ведення бізнесу – 2015», вказують на недостатність використання державою податкових стимулів для розвитку підприємницької діяльності.

У доповіді зазначається, що Україна за умовами ведення бізнесу в рейтингу 189 країн світу піднялася на 16 позицій протягом 2014–2015 років. У 2014 році Україна займала 112 місце, а у 2015 році – вже 96 місце. А за рейтингом оподаткування Україна піднялася на 49 позицій із 157 місця у 2014 році до 108 місця у 2015 році [9, с. 2].

На рисунку 2 порівнюються деякі показники рейтингу легкості ведення бізнесу DoingBusiness та Індекс сприйняття корупції (ІСК) в Україні та сусідніх країнах.

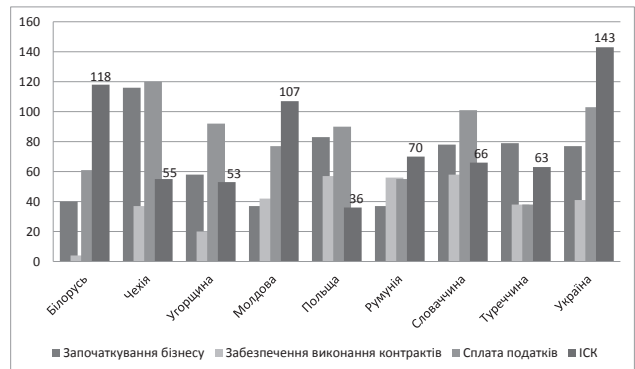

Рис. 2. Рейтинг показників легкості ведення бізнесу (вимірюється у коефіцієнтах, чим вищий стовпчик, тим гірший показник) у 2015 році.

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Бачимо, що за такими показниками, як «започаткування бізнесу», «забезпечення виконання контрактів» та «сплата податків», Україна порівнянна із країнами Східної Європи та Туреччиною.

У Звіті Світового банку щодо рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business – 2015 приділяється увага такому недоліку української податкової системи, як витрати часу на адміністрування податкових платежів (рис. 3).

Порівняно із сусідніми країнами Україна посідає друге місце за витратами часу на адміністрування податкових платежів – 350 годин на рік (припускаючи восьмигодинний робочий день, це два місяці повної зайнятості).

Таблиця 2

Динаміка податкового навантаження в Україні у 2007–2014 рр.

Показники	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
ВВП (у фактичних цінах, млн грн)	720731	948056	913342	1082569	1316600	1408889	1454931	1566728
Темпи росту (зменшення) ВВП, у % до минулого року	-	131,5	96,3	118,5	121,6	107,0	103,3	107,7
Податкові надходження до зведеного бюджету України, млн грн	161264	227165	208073	234448	334692	274700	262800	280200
Податкове навантаження, %	32,5	34,5	33,5	32,7	36,8	30,7	29,5	28,5
Темпи росту (зменшення) податкового навантаження у % до минулого року	-	106,2	97,1	97,6	112,5	83,4	96,1	96,6

Джерело: розраховано автором на основі даних [4; 5]

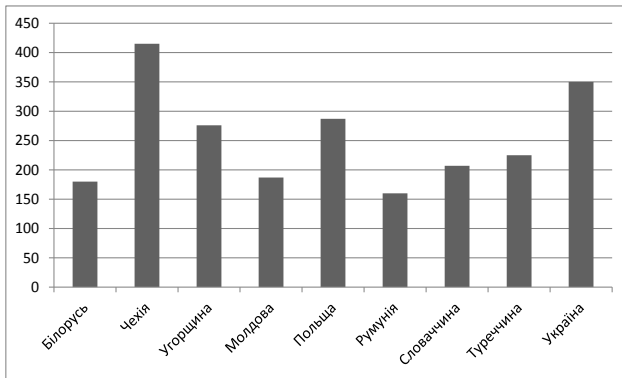

Рис. 3. Витрати часу на адміністрування податків, годин на рік

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Ще один аспект податкового адміністрування, мабуть, найбільш неприємний для бізнесу – податкові перевірки.

З червня 2014 року Державна фіскальна служба публікує дані про кількість податкових перевірок та донараховані суми податкових платежів. Аналізуючи дані таблиці, необхідно пам'ятати, що для малих підприємств (із річним доходом не більше 20 мільйонів гривень) діє мораторій на проведення податкових перевірок.

Останні дані про розподіл підприємств за розмірами доступні за 2013 рік. На той час річний дохід менший за 20 млн грн (тоді 2 млн євро) мали близько 5% підприємств. Припускаючи, що розподіл підприємств за розміром є досить сталим, наприкінці 2014 року налічувалося близько 30 тис. «не малих» підприємств, на яких можна було проводити податкові перевірки. Відповідно, в середньому кожне з таких підприємств може очікувати проведення такої перевірки принаймні раз на рік. Донараховані за результатами перевірок суми податків також доволі значні.

Податкові платежі мають безпосередній об'єктивний вплив на рівень прибутковості підприємств. Оскільки підприємство прагне збільшити свій чистий прибуток, то керівник намагається послабити дію податків, змінюючи, якщо це можливо, відповідним чином діяльність підприємства. Це і визначає вплив податків на результат економічної діяльності підприємства. Якщо сума податків перевищує деякий допустимий рівень, який залежить від економічної ефективності підприємства, форми власності і податкових ставок, то настає зупинка розвитку [10, с. 23].

Виділяють такі основні фінансово-економічні показники, які найбільшою мірою відчувають вплив податкової системи:

- прибуток, який безпосередньо змінюється під впливом податків;

- вартість основних засобів, які, з одного боку, оподатковуються у процесі їх придбання, а з іншого – податковий тягар впливає на можливості їх відтворення;

- власний капітал, який формується за рахунок прибутку підприємства й акціонерного капіталу.

Ці види капіталу безпосередньо стосуються оподаткування. Фінансові інвестиції взаємозалежні з формуванням основних фондів, сама інвестиційна діяльність, як правило, здійснюється за рахунок прибутку, відповідно, цей показник прямо пов'язаний із розмірами податку [11, с. 102].

Висновки і пропозиції. Таким чином, податкове навантаження є одним із ключових чинників, що впливає на можливості держави щодо формування ресурсів для фінансового забезпечення закріплених за нею функцій. В Україні рівень податкового навантаження є меншим, ніж в європейських країнах. Однак платниками податків цей рівень сприймається як обтяжливий, а держава не може акумулювати достатні кошти для забезпечення суспільних потреб. Неузгодженість інтересів платників податків і держави у процесі оподаткування унеможливить досягнення позитивних результатів відповідного реформування (детінізація економіки, скорочення кількості податків і зборів та створення стимулів для розвитку бізнесу) і, як наслідок, забезпечення сталого розвитку країни, безпеки держави, бізнесу та громадян, відповідальності і соціальної справедливості.

З вищевказаного аналізу можна запропонувати такі напрями скорочення податкового навантаження і підвищення ефективності податкової системи в Україні:

- забезпечення державою прозорих і зрозумілих правил оподаткування;

- створення ефективного податкового законодавства;

- створення простого механізму сплати податків;

- зниження загального рівня оподаткування підприємств;

- скорочення часу на адміністрування податкових платежів

- створення сприятливих умов для інвестиційних процесів на підприємствах.

Податкове навантаження має бути оптимальним, тобто таким, яке б давало можливість не лише мобілізувати достатньо коштів до бюджету, але й давати можливість вкладати вивільнені кошти у розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні.

Список літератури:

1. Буцька О.Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз / О.Ю. Буцька // Агросвіт. – 2013. – № 4. – С. 25-27.
2. Лазур С.П. Податкове навантаження як критерій оцінювання якості податкової політики України / С.П. Лазур // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.1. – С. 285-290.
3. Червінська О.С. Аналіз податкового навантаження в Україні та шляхи його оптимізації / О.С. Червінська, О.В. Коваль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 307-313.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Бюджетного моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/558/>.
6. Єфименко Т.І. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / Т.І. Єфименко, А.М. Соколовська. – К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 492 с.
7. Лункіна Т.І. Вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства / Т.І. Лункіна, Ю.О. Щербина // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 5. – С. 654-656.
8. Звіт Світового банку щодо рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.

9. Офіційний сайт проекту «Ведення бізнесу – 2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
10. Бурлакова І.М. Особливості податкового навантаження на підприємства / І.М. Бурлакова, В.В. Вакарчук // Матер. Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. О.Ф. Балацького. – Суми : СумДУ, 2014. – Т. 2. – С. 22-23.
11. Цимбалюк І.О. Особливості визначення податкового навантаження на рівні держави та регіону / І.О. Цимбалюк, О.О. Міщанчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(2). – С. 101-106.

Ткачик Л. П.

Ткач І. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦЕНКА И КРИТЕРИИ ОПТИМИЗАЦИИ НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ В УКРАИНЕ

Резюме

В статье раскрыта сущность налоговой нагрузки на субъекты хозяйственной деятельности в Украине. Проведен анализ и сравнение аналогичных показателей стран – членов Европейского Союза и соседних с Украиной стран. Помимо этого, проведена критическая оценка результатов сравнительного анализа. На основе данных, полученных во время работы, предложены направления изменений необходимы для повышения эффективности налоговой нагрузки.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, налоговая система, налоговое бремя, налоговые поступления, оптимизация, налоговая реформа.

Ткачук Л. Р.

Ткач І. В.

Ivan Franko National University of Lviv

THE TAX BURDEN IN UKRAINE: EVALUATING AND OPTIMISATION CRITERIA

Summary

In this article, the essence of the tax burden on business entities in Ukraine was uncovered. We conducted an analysis and comparison of similar indicators of the European Union member states and neighbouring Ukraine. We also made assessment of the results of comparative analysis. The relevant indicators in Ukraine were held and necessary changes needed to improve the efficiency of the tax burden were proposed.

Keywords: tax burden, tax system, tax load, tax revenues, optimization, tax reform.

УДК 368

Шимків С. А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

Розкриваються передумови виникнення страхування від нещасних випадків. Визначається, що становлення страхування від нещасних випадків було обумовлено впливом на працівників соціальних ризиків, що сформувало необхідність захисту їх матеріальних інтересів. Результати показують, що становлення та розвиток страхування від нещасних випадків сприяло виникненню та формуванню комплексу заходів всієї системи соціального захисту населення.

Ключові слова: страхування від нещасних випадків, соціальні ризики, соціальне страхування, система соціального страхування, страхування відповідальності роботодавця.

Постановка проблеми. Страхування від нещасних випадків відноситься до найстарішої та установленної форми господарської діяльності, яка виникла в історично далекий період по мірі розвитку виробничих відносин і необхідності подолання руйнівних наслідків негативних подій в житті суспільства, організацій та громадян. Варто враховувати, що у результаті нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань страждають не тільки самі працівники, а й члени їх сімей, підприємства і суспільство в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку теоретичних і практичних аспектів страхування від нещасних випадків внесли

вітчизняні вчені Базилевич В.Д., Внукова Н.М., Гаманкова О.О., Залетов О.М., Конопліна Ю.С., Осадець С.С., Пікус Р.В., Слюсаренко К.С., Юрій С.І. та ін., а також зарубіжні фахівці: Аверіна А.Н., Волгіна Н.А., Юлдашев Р.Т. та ін. Проте існує потреба у подальшому дослідженні соціально-економічних передумов виникнення страхування від нещасних випадків на виробництві як складових цілісної системи соціального захисту, так як значні обсяги матеріалів у даній області та існуючий організаційний порядок потребують переосмислення і значного доопрацювання.

Мета статті полягає у вивченні особливостей становлення і розвитку страхування від нещасних